

Naturklagenævnets afgørelse

af 3. juli 2001

i sagen om ændring af kirkeomgivelsesfredningen ved Gadstrup Kirke i Ramsø kommune. (sag nr. 97-111/250-0004)

Fredningsnævnet for Roskilde Amt har den 14. februar 2000 afvist et af Ramsø Kommune rejst fredningsforslag om ændring af kirkeomgivelsesfredningen af Gadstrup Kirke og truffet beslutning om, at tre tinglyste deklARATIONER om fredningen af Gadstrup Kirkes omgivelser ikke skal ophæves.

Fredningssagen blev rejst den 21. september 1999 og omfatter 3 lodsejere: Gadstrup Kirkes menighedsråd, Ramsø Kommune og en privat.

Fredningsforslagets formål er først og fremmest at sikre indsynet til kirken fra øst ved at åbne et 25 m bredt privatejet areal øst for kirken for offentligheden. Samtidig foreslås det fredede private areal indskrænket med Ca. 6.800 m², som i et nyt lokalplanforslag udlægges til 6 parcelhusgrunde.

Fredningsnævnets afgørelse er i henhold til [naturbeskyttelseslovens §43](#). påklaget til Naturklagenævnet af Ramsø Kommunalbestyrelse.

Kirkeomgivelsesfredningen

På de tre ejendomme, der omgiver Gadstrup Kirke og kirkegård (matr.nr. 6 he, Gadstrup by, Gadstrup, matr.nr. i a, Gadstrup by, Gadstrup, og et umatrikuleret vej/gadeareal), blev der i 1952 tinglyst tre deklARATIONER med det formål at friholde matriklerne for bebyggelse m.m. Alle tre deklARATIONER var frivillige og uden erstatning og havde menighedsrådet og fredningsnævnet som påtaleberettigede. DeklARATIONERNE blev anmeldt af fredningsnævnet til tinglysning.

Matr.nr. 6 he

På ejendommen øst for Gadstrup Kirke og kirkegård blev der den 15. januar 1952 pålagt en deklARATION, hvorefter der inden for en afstand af 100 meter fra den østlige mur omkring kirkegården ingensinde på grunden må opføres bygninger af nogen som helst art, herunder skure, boder, transformatorstationer, master og lignende. DeklARATIONEN indeholdt ikke noget forbud mod beplantning.

Den 8.875 m² store ejendom er ubebygget og delvis beplantet med fortrinsvis nåletræer, som umuliggør indsynet fra øst mod kirken og udsynet mod øst fra kirkegården. Ejendommen ligger inden for støjkonsekvensområdet for Københavns Lufthavn, Roskilde, jf. regionplanens afsnit 5.1, og er i Ramsø Kommunes kommuneplan beliggende i byzone i bydel 342, som udlægger området til offentlige formål, nyttehavere, m.v. Ejendommen anvendes i dag til nyttehavere.

Matr.nr. 1 a

På menighedsrådets Ca. 16.500 m² store ejendom, der ligger nord og vest for kirken, blev der den 24. juli 1952 pålagt en deklARATION, hvorefter præstegårdens have, gårdsplads og jord stedse skal henligge ubebygget, bortset fra den nuværende bebyggelse. DeklARATIONEN indeholder endvidere bestemmelser om nyplantning, og til- og ombygning af præstegårdens bygninger.

Naturklagenævnet har den 13. november 1998 meddelt dispensation fra fredningen til parallelt med præstegården at opføre en 348 m² hvidkalket længebygning med rødt saddeltag, placeret, hvor der tidligere lå en ladebygning, således at gårdrummet mod kirkemuren bliver genskabt. Bygningen, der skal anvendes til graver- og mødefaciliteter, er for tiden under opførelse.

Det umatrikulerede areal

Det ca. 2.800 m² store areal syd for kirken er et ca. 40 meter bredt umatrikuleret åbent vej/gadeareal, der ejes af kommunen. Arealet er græsbevokset og beplantet med spredte trægrupper. På arealet blev der den 15. januar 1952 tinglyst en deklARATION, hvorefter der inden for en afstand af 40 meter fra den sydlige mur omkring kirkegården ingensinde

på grunden må opføres bygninger af nogen som helst art, herunder skure, boder, transformerstationer, master og lignende.

Fredningsforslaget og lokalplan

Gadstrup kirke har en enestående beliggenhed, idet man indtil for få år siden som følge af deklARATIONERNES forbud mod bebyggelse havde bevaret den fri indsigts til kirken og det frie udsyn fra kirkegården i forhold til de mod syd og øst beliggende landbrugsarealer.

Beplantningen på matr.nr. 6 he, har i dag umuliggjort den fri indsigts til kirken og det frie udsyn fra kirkegården i forhold til de mod syd og øst beliggende landbrugsarealer. Derfor har kommunen i samarbejde med ejeren, Kjeld Beyer, udarbejdet et fredningsforslag og samtidig et forslag til lokalplan, hvorefter det tillades at udstykke ca. 6.800 m² af ejendommen i 6 grunde på ikke under 800 m² til parcelhusbyggeri.

Ifølge lokalplanforslaget må bygninger ikke opføres i mere end en etage og højden til tagryg må ikke overstige 5,5 m fra et fastsat niveauplan. Der må på grundene ikke være beplantning, som er over 8 meter høj. Mod kirkegårdsmuren etableres et stendige.

Lokalplanforslagets endelige vedtagelse afventer fredningssagens udfald.

Udtalelser til fredningsnævnets behandling af fredningsforslaget og indsigelser mod lokalplanforslaget

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite i Ramsø Kommune finder, at karakteren af den ældste del af Gadstrup landsby bør fastholdes ved at begrænse bebyggelsen i kirkens nærhed, at lokalplanforslaget er i klar modstrid med intentionerne i deklARATIONERNE om at beskytte landsbykirkens omgivelser imod bebyggelse, og at kommercielle og andre hensyn bør vige for hensynet til bevarelsen af de æstetiske værdier i landsbymiljøet og den landskabelige karakter.

Lokalkomiteen har senere oplyst overfor fredningsnævnet, at det har besluttet at udarbejde et forslag til reviderede fredningsbestemmelser for arealerne omkring kirken, som vil blive fremsendt til fredningsnævnet.

Skov- og Naturstyrelsen

Skov- og Naturstyrelsen har gjort indsigelse efter [planlovens § 28](#) overfor lokalplanforslaget. Styrelsen finder ikke, at der er tilvejebragt nogen relevant begrundelse for at udnytte arealet til parcelhus-byggeri. En realisering af lokalplanforslaget vil være i total modstrid med fredningens formål, og der har endnu aldrig været gennemført en ny fredning, der har resulteret i, at et areal, der er omfattet af en kirkeomgivelserfredning, er blevet tilladt bebygget med parcelhuse. At arealet i dag er udlagt til nyttehave i kommuneplanen ændrer ikke ved dette forhold.

Menighedsrådet og stiftsøvrigheden

Menighedsrådet er af den opfattelse, at deklARATIONERNE bør opretholdes, og støttes heri af Roskilde Stiftsøvrighed og Køge Provstiudvalg samt Nationalmuseet.

Stiftsøvrigheden har nedlagt veto i medfør af [planlovens § 29, stk. 4](#), jf. [§ 28](#) overfor lokalplanforslaget.

Kongelig bygningsinspektør Karsten Rønnow oplyser, at kirken er beliggende uden for den egentlige landsbykerne, men op til denne. I det attende århundrede lå

præstegården mellem kirken og landsbyen, hvoraf dele stadig er bevaret nordvest for præstegården, mens kirkegården mod nord, øst og syd helt var omsluttet af åbent agerland. De tre deklARATIONER sikrer på fortrinlig måde de kulturhistoriske, topografiske forhold, idet de for så vidt angår de områder, der oprindeligt har været åbent land, bestemmer, at der ingensinde må bebygges. Uanset at Gadstrup har udviklet ganske store parcelhusområder, giver friholdelsen af netop arealerne nord, øst og syd for kirken en værdifuld fortælling om de historiske forhold, ikke mindst mod sydøst, hvor der stadig er en vis fortsættelse over i det åbne landbrugsland, uanset at dette i øjeblikket er sløret af bevoksning. DeklARATIONERNE har sikret, at egentlig kirkefremmed byggeri kan holdes på en vis afstand af kirken, der gennemgik en omfattende reovering i det nittende århundrede og må betegnes som en særlig interessant kirkebygning.

Roskilde Amt

Roskilde Amt har ikke kunnet anbefale fredningsforslaget.

Ejeren af matr.nr. 6 he

Ejeren Kjeld Beyer har overfor fredningsnævnet bestridt, at deklARATIONEN på matr.nr. 6 he, Gadstrup by, Gadstrup, er en fredning, da den ikke nævner ordene "fredning" eller "fredet", da deklARATIONEN er udfærdiget af den daværende ejer af egen fri vilje, og da den intet indeholder om indsyn til kirken eller om en begrænsning af beplantningens højde, som i egentlige fredninger. Det har derfor ikke været meningen, at den skulle gælde til evig tid.

Kjeld Beyer anfører, at fredningsforslaget vil pålægge arealet en egentlig fredning og sikre en enestående indsigts mod kirken, da bebyggelsens højde begrænses, samt sikre en stabil tilvækst til byen og dens nærbutikker til borgernes tarv. I den tid han har ejet grunden, har han i øvrigt foretaget en omfattende oprydning på grunden, der blev anvendt som affaldsplads, da han overtog den i 1983.

Andre udtalelser

Enkelte lodsejere i lokalområdet har støttet forslaget.

Udtalelser til Naturklagenævnet i forbindelse med nævnets behandling af fredningsnævnets afvisning af fredningsforslaget

Danmarks Naturfredningsforening, Skov- og Naturstyrelsen, Menighedsrådet, Stiftsøvrigheden og amtet har gentaget og fastholdt deres bemærkninger og indsigelser overfor Naturklagenævnet i forbindelse med Naturklagenævnets behandling af fredningsnævnets afvisning af fredningsforslaget.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet lægger til grund for sin beslutning om at afvise fredningsforslaget, at uanset at deklARATIONERNE ikke indeholder en bestemmelse om beplantningens højde og for så vidt angår matr. nr. 6 he Gadstrup By, Gadstrup, ordene "fredning" eller "fredet", kan det lægges til grund, at de tinglyste deklARATIONER pålægger arealerne fredninger, der kun vil kunne ophæves eller ændres i medfør af naturbeskyttelseslovens [§ 50, stk. 2](#). En ændring af fredningen, således at bevoksning af en vis højde forbydes, vil kunne genskabe forholdene, og da en tilladelse til parcelhusbyggeri vil vanskeliggøre en sådan ændring, finder nævnet ikke grundlag for at erstatte de tre deklARATIONER med den foreslåede ændring.

Ramsø Kommunes klage

Ramsø Kommunalbestyrelse har fastholdt sit ønske om at få ændret fredningsbestemmelserne og dermed mulighed for at gennemføre en lokalplanlægning, som beskrevet i forslagene til fredning og lokalplan.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens afgørelse herunder besigtigelse og offentligt tilgængeligt møde har deltaget 10 af Naturklagenævnets 12 medlemmer: Inger Vaaben (formand), Ole Pilgaard

Andersen, Bent Hindrup Andersen, Peter Christensen, Ebbe Kalnæs, Henriette Kjær, Mogens Mikkelsen, Jens Steffensen, Hans Christian Schmidt og Poul Søgaard.

Naturklagenævnet lægger til grund, at deklARATIONERNE ved Gadstrup Kirke, der er anmeldt til tinglysning af fredningsnævnet i 1952, er fredninger, som kun kan ændres eller ophæves efter reglerne i naturbeskyttelseslovens kapitel 6. Dette gælder også deklARATIONEN på den privatejede ejendom matr.nr. 6 he, uanset at den nuværende ejer bestrider, at der er tale om en fredning, der skal gælde til evig tid.

I begyndelsen af 1950'ne gennemførtes ca. 4.500 fredninger af arealer i umiddelbar tilknytning til de fleste af landets ca. 2.300 kirker. Der var hovedsagelig tale om bræmme-fredninger eller mindre udsigtsfredninger. Fredningerne var frivillige og blev, når fredningen var uden udgift for det offentlige, med hjemmel i den dagældende naturfrednings-lovs § 11 gennemført ved "overenskomster", der blev tinglyst på ejendommene som servitutter (deklARATIONER).

Gadstrup by's udvikling omkring kirken i tiden efter kirkeomgivelsesfredningerne i 1950'ne - og det aktuelle lokalplanforslag - viser med stor tydelighed, hvor fremsynet og enestående kirkeomgivelsesfredningerne generelt har været for en sikring og fastholdelse af landsbykirkerne som væsentlige elementer i landskabet og i landsbymiljøet. I Gadstrup by ligger parcelhusområder og Brugs direkte udenfor og så tæt op til kirkeomgivelsesfredningerne, som det overhovedet har kunnet lade sig gøre. Selv om bebyggelserne ikke tillader et frit indsyn til og udsyn fra kirken, er der - også i forhold til andre kirkeomgivelsesfredninger - tale om et ganske stort fredet areal, og der er fortsat åbent landbrugsland mod sydøst.

DeklARATIONERNE fra 1952 indeholder ikke et beplantningsforbud og heller ikke plejebestemmelser. Der kan derfor være god grund til at tage deklARATIONERNE op til revision og modernisering, når der opstår mulighed herfor. I den forbindelse ønsker nævnet at understrege, at det er vigtigt at fastholde og sikre de rammer for vore kirkers omgivelser, som deklARATIONERNE (provst Exner fredningerne) er udtryk for. Den oprindelige afgrænsning af fredningerne blev imidlertid til efter forhandling og var ikke altid udtryk for, at der med de aftalte grænser blev opnået præcis den sikring af ind- og udsynet til kirken, som var formålet. Grænserne behøver derfor ikke altid automatisk at skulle fastholdes, som de blev fastlagt i sin tid, men bør undtagelsesvis kunne ændres.

Et flertal på 9 medlemmer kan ikke tiltræde den foreslåede nye afgrænsning af fredningen, idet der er tale om en uacceptabel indskrænkning af de fredede kirkeomgivelser. Flertallet finder imidlertid, at terrænfaldet omkring Gadstrup kirke muliggør, at formålet med fredningen kan fastholdes, uanset at der i et vist omfang bygges parcelhuse på matr.nr. 6 he. Flertallet finder således, at indsynet til kirken og udsynet fra kirken mod sydøst fortsat kan sikres selv om grænsen for kirkeomgivelsesfredningen flyttes lidt længere mod sydvest, jf. vedlagte vej ledende kortskitse.

Mindretallet (Peter Christensen) stemmer for at stadfæste fredningsnævnets afvisning af fredningsforslaget, idet han principielt finder, at de eksisterende Exner-fredninger bør opretholdes i deres fulde udstrækning.

I overensstemmelse med flertallets stemmeafgivning hjemviser Naturklagenævnet sagen til fredningsnævnet til fornyet behandling og gennemførelse på grundlag af fredningsforslaget dog med den ændring, at forslagens fredningsgrænse flyttes mod sydvest, som vist på vedlagte vejledende kortskitse.

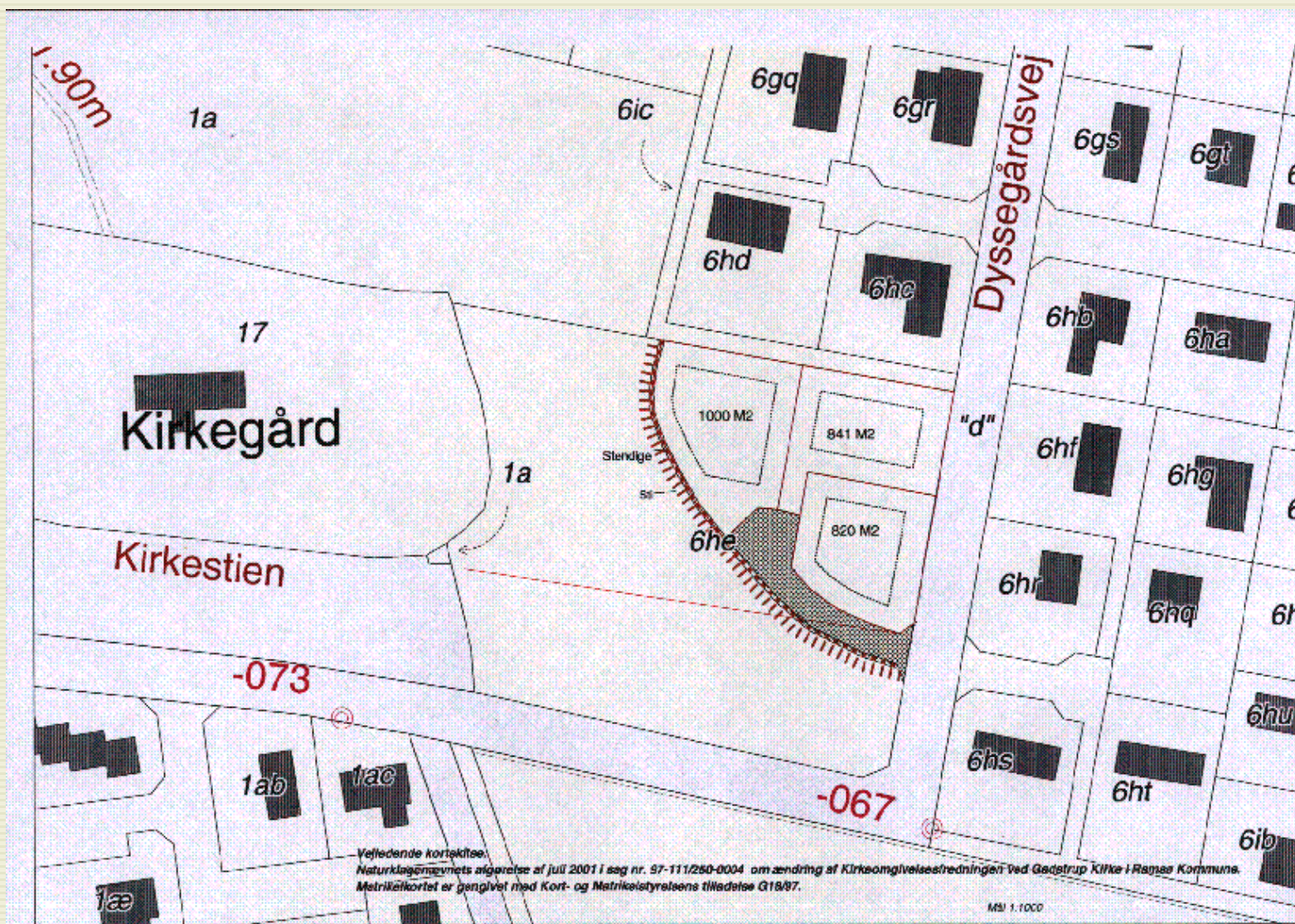
Det er i øvrigt en forudsætning, at der sideløbende med fredningssagens behandling vedtages en lokalplan og et kommuneplantillæg, der belyser forholdene i overensstemmelse med den nye afgrænsning af fredningsområdet, og at lokalplanen kommer til at indeholde bestemmelser, der regulerer det areal, der udtages af omgivelsesfredningen til bebyggelse med parcelhuse, således at bygninger på dette areal kun kan placeres med gavle mod øst og vest, jf. kortskitsen, og at de ikke opføres i mere end en etage og højden til tagryg ikke må overstige 5,5 m fra terræn. Det er endvidere en forudsætning, at lokalplanen kommer til at indeholde bestemmelser om beplantning, således at beplantningen på arealet kommer til at bestå af arter, der ikke bliver højere end 8 m.

På Naturklagenævnets vegne

Inger Vaaben
viceformand

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. [naturbeskyttelseslovens § 82](#). Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens [§ 88, stk. 1](#).

Naturklagenævnets vejledende kortskitse for udstykningsforslag:

Lov om naturbeskyttelse

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt: Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Kapitel 1

Formål

§ 1. Loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Stk. 2. Loven tilsigter særligt

- 1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,
- 2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og
- 3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.

Stk. 3. Der skal ved lovens administration lægges vægt på den betydning, som et areal på grund af sin beliggenhed kan have for almenheden.

§ 2. Lovens beføjelser skal tillige anvendes med sigte på at forøge skovarealet og bekæmpe sandflugt.

Kapitel 2

Generelle beskyttelsesbestemmelser

Beskyttede naturtyper m.v.

Søer, vandløb, heder, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev m.v.

§ 3. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra amtsrådet er udpeget som beskyttede. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Stk. 2. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af

- 1) heder,
- 2) moser og lignende,
- 3) strandenge og strandsumpe samt
- 4) ferske enge og overdrev,

når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, der er nævnt i stk. 1, er større end 2.500 m² i sammenhængende areal.

Stk. 3. Der må heller ikke foretages ændring i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2.500 m², når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der er omfattet af beskyttelsen i stk. 1.

Stk. 4. Miljøministeren kan fastsætte regler om gødskning på arealer, som er beskyttet efter stk. 2 og 3, herunder regler om mængden af gødning, der må tilføres disse arealer, og forbud mod gødskning.

Sten- og jorddiger

§ 4. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende.

Stk. 2. For sten- og jorddiger og lignende, der er beskyttet som fortidsminder, gælder alene reglerne om fortidsminder, jf. § 12 og § 13.

Andre bestemmelser

§ 5. Miljøministeren kan fastsætte regler om, at bestemmelserne i § 3, stk. 1-3, og § 4, stk. 1, ikke skal gælde for nærmere angivne kategorier af de pågældende naturtyper og sten- og jorddiger og lignende.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte regler om, at § 3, stk. 1-3, og § 4 ikke skal gælde for diger, høfder, bølgebrydere og andre anlæg, som kræver tilladelse i henhold til lov om kystbeskyttelse.

§ 6. Miljøministeren kan fastsætte regler, som beskriver og afgrænser de naturtyper og sten- og jorddiger, der er nævnt i § 3, stk. 1-3, og § 4, stk. 1. Ministeren kan endvidere fastsætte regler om beregning af arealstørrelse for de naturtyper, der er nævnt i § 3, stk. 1-3, og om, at naturlige søer i helt eller delvis offentligt eje eller bestemte typer af sådanne søer skal være omfattet af reglerne i § 3, stk. 1, uanset deres størrelse.

§ 7. Miljøministeren kan fastsætte regler om registrering af de naturtyper og sten- og jorddiger, der er nævnt i § 3, stk. 1-3, og § 4, stk. 1.

Klitfredede arealer

§ 8. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af klitfredede arealer. Der må ikke etableres hegn, og arealerne må ikke afgræsses. Der må ikke placeres campingvogne og lignende. Der må heller ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.

Stk. 2. Følgende arealer er klitfredede:

- 1) strandbredden langs Skagerrak og Vester-havet i Nordjyllands, Viborg, Ringkøbing og Ribe Amter og strandbredden på Rømø i Sønderjyllands Amt,
- 2) arealer inden for 100 m fra den inderste grænse af de strandbredder, der er nævnt i nr. 1, og
- 3) arealer, der er klitfredede i henhold til den hidtidige lovgivning om sandflugtens bekæmpelse.

Stk. 3. De arealer, der er nævnt i stk. 2, nr. 2 og 3, skal være afmærket på stedet. Klitfredning efter stk. 2, nr. 2, revideres løbende.

Stk 4. Forbudet i stk. 1 gælder ikke for

- 1) foranstaltninger til dæmpning af sandflugt,
- 2) landbrugsmæssig drift af arealer, der hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt, og
- 3) havneanlæg og de landarealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål.

Stk. 5. Arealer, der i medfør af § 1, stk. 2, i lov nr. 163 af 11. maj 1935 om tillæg til lov af 29. marts 1867 angående sandflugtens dæmpning m.m. er undtaget fra klitfredning efter de dagældende regler, omfattes ikke af reglerne i stk. 1-3.

Stk. 6. Miljøministeren kan fastsætte regler om, at stk. 1 ikke skal gælde for diger, høfder, bølgebrydere og andre anlæg, som kræver tilladelse i henhold til lov om kystbeskyttelse.

Stk. 7. Miljøministeren kan fastsætte regler om anvendelse af de klitfredede arealer, herunder forbyde bestemte former for anvendelse.

§ 9. Miljøministeren kan inddrage andre arealer under klitfredning, hvis de ligger inden for 500 m fra den inderste

grænse af de strandbredder, der er nævnt i § 8, stk. 2, nr. 1.

Stk. 2. Miljøministeren kan inddrage andre arealer end dem, der er nævnt i stk. 1 og i § 8, stk. 2, under klitfredning, hvis ejeren fremsætter begæring herom, eller hvis ejeren ikke opfylder påbud efter § 53, stk. 2, om dæmpning af sandflugt eller om begrænsning i anvendelsen af arealerne.

Stk. 3. Miljøministeren kan i særlige tilfælde ophæve klitfredning.

§ 10. Klitfredning tinglyses på ejendommen.

§ 11. Miljøministeren kan for at forebygge sandflugt give påbud om anvendelsen af klitfredede arealer og nedlægge forbud mod visse former for anvendelse.

Stk. 2. Miljøministeren kan nedlægge veje og stier på klitfredede arealer, hvis der er anden fornøden vejadgang til den ejendom, nedlæggelsen vedrører.

Stk. 3. Der må ikke gives adgang til nye ejendomme ad veje, der fører over klitfredede arealer.

Fortidsminder

§ 12. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af fortidsminder. Der må heller ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, der fastlægger skel gennem fortidsminder.

Stk. 2. De typer af fortidsminder, der er omfattet af beskyttelsen efter stk. 1, er optaget i bilaget til loven.

Stk. 3. I bilaget til loven er fastsat, at visse typer af fortidsminder kun er omfattet af forbudet i stk. 1, når ejeren har modtaget en meddelelse fra miljøministeren om deres tilstedeværelse. For fortidsminder under terræn eller under bygninger kan miljøministeren i forbindelse med meddelelsen bestemme, at beskyttelsen efter stk. 1 udstrækkes til ejendomsskellet.

Stk. 4. Miljøministeren oplyser på begæring, hvilke beskyttede fortidsminder der findes på en ejendom, og hvilken udstrækning de har.

Stk. 5. Miljøministeren kan lade en meddelelse efter stk. 3 om tilstedeværelsen af et fortidsminde tinglyse på ejendommen.

§ 13. På fortidsminder og inden for en afstand af 2 m fra dem må der ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes. Der må heller ikke anvendes metaldetektor.

§ 14. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af fortidsminder på havbunden, hvis de befinder sig i territorialfarvandet eller på kontinentalsoklen, dog ikke ud over 24 sømil fra de basislinier, hvorfra bredden af det ydre territorialfarvand måles.

Stk. 2. Vrag af skibe, der må antages at være gået tabt for til enhver tid mere end 100 år siden, samt skibsladninger og dele fra sådanne skibsvrag må ikke ændres eller fjernes, hvis de befinder sig i det område, der er nævnt i stk. 1, i vandløb eller i søer.

Stk. 3. Miljøministeren registrerer fortidsminder og vrag m.v., der er omfattet af stk. 1 eller 2. Fund af sådanne fortidsminder og vrag m.v. skal straks anmeldes til ministeren.

Stk. 4. Miljøministeren kan fastsætte regler om beskyttelse af fortidsminder og vrag m.v., der er omfattet af stk. 1 eller 2. Miljøministeren kan herunder fastsætte, at der ikke må foretages ændring af bundforholdene, optagning af grus eller sand, dumpning eller opfyldning, opankring eller andre foranstaltninger.

Beskyttelseslinier

Strande

§ 15. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder og af andre kyststrækninger, der ligger inden for en afstand af 100 m fra begyndelsen af den sammenhængende landvegetation. Der må ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende. Der må heller ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.

Stk. 2. Forbudet i stk. 1 gælder ikke for

- 1) landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning,
- 2) gentilplantning af skovarealer og beplantning i eksisterende haver,
- 3) sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme,
- 4) bestående forsvarsanlæg,
- 5) havneanlæg og de landarealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål,
- 6) kyststrækninger, der er klitfredede, jf. § 8 og § 9, og
- 7) andre områder, der efter den hidtidige lovgivning har været undtaget.

Stk. 3. Miljøministeren kan fastsætte regler om, at stk. 1 ikke skal gælde for nærmere angivne arter af anlæg, der tillige vedrører søterritoriet. Det samme gælder for diger, høfder, bølgebrydere og andre anlæg, som kræver tilladelse i henhold til lov om kystbeskyttelse.

Søer og åer

§ 16. Der må ikke placeres bebyggelse, campingvogne og lignende eller foretages beplantning eller ændringer i terrænet inden for en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og de vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinie i henhold til den tidligere lovgivning.

Stk. 2. Forbudet i stk. 1 gælder ikke for

- 1) foranstaltninger, der efter lov om vandløb er meddelt påbud om eller tilladelse til,
- 2) gentilplantning af skovarealer og beplantning i eksisterende haver,
- 3) bestående forsvarsanlæg,
- 4) havneanlæg og de landarealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål,
- 5) driftsbygninger, der er nødvendige for jordbrugs- og fiskerierhvervene, og
- 6) andre områder, der efter den hidtidige lovgivning har været undtaget.

Skove

§ 17. Der må ikke placeres bebyggelse, campingvogne og lignende inden for en afstand af 300 m fra skove. For privatejede skove gælder dette kun, hvis arealet udgør mindst 20 ha sammenhængende skov.

Stk. 2. Forbudet i stk. 1 gælder ikke for

- 1) bestående forsvarsanlæg,
- 2) havneanlæg og de landarealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål,
- 3) driftsbygninger, der er nødvendige for jordbrugs- og fiskerierhvervene, og
- 4) andre områder, der efter den hidtidige lovgivning har været undtaget.

Fortidsminder

§ 18. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 m fra fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i § 12. Der må ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende.

Stk. 2. Forbudet i stk. 1 gælder ikke for

- 1) landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning,
- 2) gentilplantning af skovarealer, der ligger uden for det areal, der er nævnt i § 13, og beplantning i eksisterende haver og
- 3) sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme.

Stk. 3. Stk. 1 gælder ikke for de typer af fortidsminder, der er nævnt i kapitel 1, nr. 10, og i kapitel 3 i bilaget til loven.

Kirker

§ 19. Der må ikke opføres bebyggelse med en højde over 8,5 m inden for en afstand af 300 m fra en kirke, medmindre kirken er omgivet af bymæssig bebyggelse i hele beskyttelseszonen.

Kapitel 3

Anlæg i det åbne land

Offentlige anlæg

§ 20. Offentlige anlæg i det åbne land skal placeres og udformes således, at der i videst muligt omfang tages hensyn til de landskabelige værdier og de øvrige interesser, der er nævnt i § 1.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte regler om, at placering og udformning af nærmere angivne kategorier af offentlige anlæg skal godkendes af miljøministeren eller amtsrådet.

Friluftsklamer

§ 21. I det åbne land må der ikke anbringes plakater, afbildninger, fritstående skilte, lysreklamer og andre indretninger i reklame- og propagandaøjemed.

Stk. 2. Forbudet i stk. 1 omfatter ikke

- 1) virksomhedsreklamer, som anbringes i umiddelbar tilknytning til virksomheden, når de ikke virker dominerende i landskabet og ikke er synlige over store afstande,
- 2) trafikpropaganda, der er godkendt af Rådet for Større Færdselssikkerhed,
- 3) plakater, der opsættes i forbindelse med folketingsvalg, valg til kommunale eller andre offentlige råd eller folkeafstemninger, og
- 4) mindre oplysningsskilte vedrørende næringsdrift eller virksomhed opsat på egen ejendom eller ved indkørsel til egen ejendom fra nærmeste offentlige vej eller private fællesvej. De nærmere regler herom fastsættes af miljøministeren.

Stk. 3. Amtsrådet kan tillade, at der anbringes reklamer på idrætsanlæg.

Kapitel 4

Offentlighedens adgang til naturen

Strande

§ 22. Strandbredder og andre kyststrækninger mellem daglig lavvandslinie og den sammenhængende landvegetation er åbne for færdsel til fods, kortvarigt ophold og badning. Adgang sker på eget ansvar. Det er tilladt kortvarigt at have en båd uden motor liggende på strandbredden. I perioden 1. april-30. september skal hunde føres i snor.

Stk. 2. Reglen i stk. 1 omfatter ikke arealer, der inden den 1. januar 1916 er udlagt som have eller inddraget under en erhvervsvirksomhed, der drives på ejendommen. Det samme gælder forsvarsanlæg og havneanlæg.

Stk. 3. Offentlighedens adgang må ikke forhindres eller vanskeliggøres.

Stk. 4. På privatejede strandbredder og kyststrækninger må ophold og badning ikke finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger.

Skove

§ 23. Skove er åbne for færdsel til fods og på cykel samt for ophold, hvis der er lovlig adgang dertil. Det gælder dog ikke for skovarealer, der er afmærket som militære anlæg. Adgang sker på eget ansvar. Hunde skal føres i snor.

Stk. 2. Offentlighedens adgang må ikke forhindres eller vanskeliggøres. Der må ikke opsættes usædvanlige hegn omkring skove.

Stk. 3. Ejeren kan forbyde adgang på dage, hvor der holdes jagt, eller i områder, hvor der foregår intensivt skovningsarbejde.

Stk. 4. Enhver, der færdes i skoven på anden måde end tilladt, har pligt til at oplyse navn og bopæl på forlangende af skovejeren eller dennes repræsentant.

Stk. 5. I privatejede skove må færdsel til fods kun ske ad stier og anlagte veje og færdsel på cykel kun ad befæstede stier og anlagte veje. Der er kun adgang fra kl. 7 til solnedgang, og ophold må ikke finde sted inden for 150 m fra beboelses- og driftsbygninger. Ejeren af privatejede skove på mindre end 5 ha kan dog ved skiltning efter bestemmelserne i mark- og vejfredslovens § 17 fastsætte indskrænkninger i offentlighedens adgang.

Stk. 6. Reglerne i stk. 5 gælder ikke for skove, der ejes af offentlige stiftelser.

Udyrkede arealer

§ 24. Udyrkede arealer er åbne for færdsel til fods og ophold, hvis der er lovlig adgang dertil. Adgang sker på eget ansvar. Hunde skal føres i snor.

Stk. 2. Ejeren kan forbyde adgang på dage, hvor der holdes jagt, eller i områder, hvor der foregår intensivt landbrugsarbejde.

Stk. 3. Til privatejede, udyrkede arealer er der kun adgang fra kl. 7 til solnedgang. Ophold må ikke finde sted inden for 150 m fra beboelses- og driftsbygninger.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1, 1. punktum, gælder ikke privatejede arealer, der i deres helhed er forsvarligt hegnede. Bestemmelsen gælder heller ikke de bræmmer langs vandløb og søer, som efter lov om vandløb skal holdes udyrkede, medmindre de grænser op til arealer, der er åbne for offentlighedens adgang.

Klitfredede arealer

§ 25. Klitfredede arealer, jf. § 8 og § 9, er åbne for færdsel til fods og kortvarigt ophold, hvis der er lovlig adgang dertil. Adgang sker på eget ansvar. Hunde skal føres i snor.

Stk. 2. På privatejede, klitfredede arealer må ophold ikke finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger.

Veje og stier

§ 26. Anlagte veje og befæstede stier i det åbne land er åbne for færdsel til fods og på cykel. Adgang sker på eget ansvar.

Stk. 2. Ejeren kan ved skiltning efter bestemmelserne i mark- og vejfredslovens § 17 helt eller delvis forbyde færdsel, hvis den er til gene for den erhvervsmæssige udnyttelse af ejendommen, hvis den i særlig grad generer privatlivets fred, eller hvis der er behov for beskyttelse af plante- og dyreliv.

Stk. 3. Ejeren kan på samme måde forbyde færdsel ad private enkeltmandsveje og -stier på dage, hvor der holdes jagt, eller hvor færdslen på grund af intensivt landbrugsarbejde kan være forbundet med fare.

Stk. 4. Amtsrådet kan helt eller delvis tilsidesætte et forbud mod færdsel for gennemgående veje og stiers vedkommende.

Andre bestemmelser

§ 27. Amtsrådet, for statsejede arealer miljøministeren, kan bestemme, at arealer, der er omfattet af §§ 22-26, helt eller delvis lukkes for offentlighedens adgang, hvis særlige forhold taler derfor.

Stk. 2. Miljøministeren kan forbyde offentlighedens adgang på klitfredede arealer, hvor der er fare for sandflugt.

Stk. 3. Miljøministeren kan fastsætte regler om offentlighedens adgang til de arealer, der er omfattet af §§ 22-26.

Stk. 4. Miljøministeren kan fastsætte regler, hvorefter offentligheden sikres en videregående adgang til statsejede arealer end nævnt i §§ 22-26. Ministeren kan endvidere fastsætte regler, hvorefter offentligheden sikres en videregående adgang end nævnt i § 23 til skove, der ejes af kommuner, folkekirken eller offentlige stiftelser. Der kan fastsættes regler om, at videregående adgang betinges af en afgift.

Stk. 5. Miljøministeren kan fastsætte regler om dækning af skader, der opstår som følge af offentlighedens adgang til private skove, udyrkede arealer samt veje og stier.

Affald

§ 28. På fremmed ejendom må der ikke uden ejerens tilladelse henkastes eller anbringes affald eller lignende.

Sejlads

§ 29. Miljøministeren kan fastsætte regler, hvorefter ikke erhvervmæssig sejlads og anden færdsel på søterritoriet og efter anmodning fra vedkommende amtsråd på vandløb og søer forbydes helt eller delvis.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte regler om offentlighedens sejlads og anden færdsel på søer, der ejes af staten.

Kapitel 5

Beskyttelse af plante- og dyrearter m.v.

§ 30. Miljøministeren kan fastsætte regler med henblik på at beskytte eller regulere udnyttelsen af vilde dyre- og plantearter, herunder regler om konservering, registrering og mærkning af sådanne arter og dele og produkter af disse. Reglerne kan omfatte arter, der stammer både fra Danmark og fra udlandet.

Stk. 2. Miljøministeren kan bestemme, at den, der udnytter vilde dyre- og plantearter erhvervmæssigt, skal have autorisation hertil. Miljøministeren kan fastsætte regler for sådanne autorisationsordninger.

Stk. 3. Miljøministeren kan fastsætte regler om kontrol med eller forbud mod indførsel af bestemte arter af vilde dyr, der frembyder risiko for mennesker.

§ 31. Dyr, der ikke findes naturligt vildtlevende i Danmark, må ikke udsættes i naturen uden miljøministerens tilladelse. Dette gælder også for søterritoriet og fiskeriterritoriet som fastlagt efter lov om Danmarks Riges fiskeriterritorium.

Stk. 2. Miljøministeren kan med henblik på at værne naturen fastsætte regler om udsætning af bestemte dyr, der ikke findes naturligt vildtlevende i Danmark.

Stk. 3. Miljøministeren kan med henblik på at værne naturen fastsætte regler om, at bestemte planter, som ikke findes naturligt vildtvoksende i Danmark, kun må udplantes eller sås med særlig tilladelse.

§ 32. Rørskær i perioden 1. marts-31. oktober må kun ske med tilladelse fra miljøministeren.

Kapitel 6

Fredning

Oversigt

§ 33. Fredningsnævnet kan til varetagelse af de formål, der er nævnt i § 1, gennemføre fredning af landarealer og ferske vande efter reglerne i dette kapitel.

Stk. 2. Fredningsnævnets beslutning om fredning kan efter reglerne i § 43 indbringes for Naturklagenævnet. Naturklagenævnets beslutning om erstatning kan indbringes for Taksationskommissionen efter reglerne i § 45.

Stk. 3. En fredningssag kan rejses af miljøministeren, amtsrådet, kommunalbestyrelsen eller Danmarks Naturfredningsforening.

Stk. 4. Amtsrådet yder efter anmodning bistand til fredningsnævnet, Naturklagenævnet og Taksationskommissionen under disse myndigheders behandling af sager efter dette kapitel.

Stk. 5. For det tab, som en fredning påfører en ejer, bruger eller indehaver af en anden rettighed over en fredet ejendom, ydes der erstatning efter reglerne i § 39.

Foreløbigt forbud

§ 34. Miljøministeren eller amtsrådet kan nedlægge forbud mod en anvendelse af en ejendom eller mod, at der retligt eller faktisk etableres forhold, som strider mod en påtænkt fredning.

Stk. 2. Forbudet skal meddeles de berørte ejere og tinglyses på de pågældende ejendomme, og der skal foretages offentlig bekendtgørelse herom.

Stk. 3. Forbudet gælder fra offentliggørelsen heraf, og indtil der er foretaget offentlig bekendtgørelse af et forslag til fredning, jf. § 37, dog længst i et år.

Fredningsnævn

§ 35. Miljøministeren nedsætter et fredningsnævn for hvert amt. For Københavns Amt, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune nedsættes et fælles fredningsnævn.

Stk. 2. Et fredningsnævn består af

- 1) en formand, der skal være dommer, og som udpeges af miljøministeren,
- 2) et medlem, der vælges af amtsrådet, og
- 3) et medlem, der vælges af kommunalbestyrelsen i den kommune, hvori det pågældende areal er beliggende.

Stk. 3. I Københavns og Frederiksberg Kommuner vælger vedkommende kommunalbestyrelse 1 medlem. Det andet medlem udpeges af miljøministeren.

Stk. 4. Samtidig med udpegning og valg af medlemmer udpeges og vælges en suppleant for hvert medlem. Suppleanten for formanden skal være dommer.

Stk. 5. Formanden og dennes suppleant udpeges for en periode, der bestemmes af miljøministeren. De to øvrige

medlemmer vælges for den kommunale valgperiode.

Stk. 6. Indtil et nyt fredningsnævn er nedsat efter kommunalvalg, opretholdes nævnet med dets hidtidige sammensætning. Miljøministeren kan i øvrigt tillade, at nævnet afslutter behandlingen af en verserende sag.

Stk. 7. Angår en fredningssag et område, der ligger i flere amter, henviser miljøministeren sagen til et af fredningsnævnene. Dette nævn tiltrædes da af de pågældende amtsråds- og kommunalbestyrelsesvalgte medlemmer af det andet nævn.

Stk. 8. Miljøministeren kan bestemme, at beføjelserne som formand under nævnets behandling af en fredningssag skal udøves af suppleanten for formanden, selv om formanden ikke er forhindret i at deltage i sagen.

Stk. 9. Miljøministeren fastsætter en forretningsorden for fredningsnævnene.

Stk. 10. Vederlag til nævnsformændene betales af staten. Alle øvrige udgifter vedrørende et fredningsnævn betales af vedkommende amtskommune. Der ydes diæter, erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste og befordringsgodtgørelse m.v. efter reglerne i lov om kommunernes styrelse til de medlemmer, der er nævnt i stk. 2, nr. 2 og nr. 3.

Behandling af fredningssager

§ 36. En fredningssag rejses ved indsendelse af et fredningsforslag til fredningsnævnet. Forslaget skal indeholde fredningsbestemmelser for et nærmere angivet område, oplysning om matrikelbetegnelsen for de ejendomme, der er omfattet af forslaget, samt en redegørelse for forslagets baggrund.

§ 37. Fredningsnævnet foretager offentlig bekendtgørelse af sagens rejsning og sender fredningsforslaget til ejerne og brugerne af de ejendomme, der omfattes af forslaget, til statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt til organisationer m.v., som antages at have en væsentlig interesse i forslaget.

Stk. 2. Når der er foretaget offentlig bekendtgørelse, må der ikke foretages noget, som strider mod de foreslåede fredningsbestemmelser.

Stk. 3. Under behandlingen af en fredningssag afholder fredningsnævnet mindst eet offentligt møde om sagen. Fredningsnævnet bekendtgør mødet på samme måde, som sagens rejsning blev bekendtgjort.

Stk. 4. Til et møde som nævnt i stk. 3 indbyder fredningsnævnet i det mindste de i stk. 1 nævnte samt dem, der har fremsat anmodning over for fredningsnævnet om at blive indbudt til møde i den pågældende sag.

Stk. 5. Indsigelser imod eller ændringsforslag til et fredningsforslag samt krav om erstatning i anledning af fredningen skal fremsættes under et møde eller skriftligt over for fredningsnævnet.

Fredningsbestemmelser

§ 38. En fredning skal indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen.

Stk. 2. En fredning kan gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området.

Stk. 3. En fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

Stk. 4. En fredning kan bestemme, at en fast ejendom eller en del af en fast ejendom skal afstås til det offentlige.

Stk. 5. Det kan i en fredning bestemmes, at forbudene i § 3, § 4 og §§ 15-19 ikke skal gælde i det omfang, forholdet er reguleret af fredningen.

Stk. 6. En fredning skal angive, i hvilket omfang den træder i stedet for tilladelse m.v. efter reglerne i denne lov eller efter regler i anden lovgivning.

Erstatning m.v.

§ 39. Fredningsnævnet fastsætter erstatning til ejere, brugere og andre indehavere af rettigheder over de fredede ejendomme for det tab, som fredningen påfører dem. Erstatning til andre end ejere og brugere kan kun tilkendes, hvis krav om erstatning er fremsat efter reglerne i § 37, stk. 5. Indeholder fredningsbestemmelserne et påbud til en offentlig myndighed, bestemmer fredningsnævnet, om der i den anledning skal ydes erstatning og med hvilket beløb.

Stk. 2. Gennemføres fredningen ikke, kan fredningsnævnet efter anmodning tilkende en privat ejer eller bruger en godtgørelse i anledning af tab ved ikke at have kunnet udnytte ejendommen som hidtil i tiden mellem den offentlige bekendtgørelse af fredningsforslaget og beslutningen om, at fredningen ikke skal gennemføres.

Stk. 3. Erstatningsbeløb forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse, og indtil erstatningen udbetales, med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto. Under særlige omstændigheder kan fredningsnævnet fastsætte et andet begyndelsestidspunkt for forrentningen.

Fredningsnævnets afgørelse

§ 40. Fredningsnævnets behandling af en fredningssag afsluttes med, at nævnet træffer afgørelse om, hvorvidt fredningen skal gennemføres, idet nævnet i så fald fastlægger fredningens geografiske udstrækning og fastsætter nærmere fredningsbestemmelser for området, jf. § 38, samt afgør erstatningsspørgsmål m.v., jf. § 39.

Stk. 2. Fredningsnævnet foretager offentlig bekendtgørelse om sagens afgørelse og sender afgørelsen til dem, der har fået fredningsforslaget tilsendt, jf. § 37, stk. 1, samt til enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller har fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse.

Stk. 3. Fredningsnævnet lader fredningsbestemmelserne tinglyse på de pågældende ejendomme.

§ 41. Når der er sket offentlig bekendtgørelse efter § 40, stk. 2, skal fredningsbestemmelserne overholdes af alle og enhver.

Stk. 2. Hvis fredningsnævnets afgørelse er en afvisning af at gennemføre fredningen eller begrænser fredningsområdet eller fredningsbestemmelserne i forhold til forslaget, opretholdes forslagets retsvirkning efter § 37, stk. 2, indtil Naturklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Hvis fredningsnævnets afgørelse ikke skal efterprøves af Naturklagenævnet ifølge § 42 og ikke påklages efter § 43, stk. 1, bortfalder forslagets retsvirkning dog, når klagefristen efter § 43, stk. 3, er udløbet.

Stk. 3. Hvis der ved fredningen sker afståelse efter § 38, stk. 4, bortfalder alle rettigheder til eller over det afståede, medmindre andet bestemmes i nævnets afgørelse. Ved afståelse af en del af en ejendom påhviler det den myndighed, som arealet afstås til, at sørge for udstykning eller arealoverførsel og afholde de udgifter, der er forbundet dermed.

Forelæggelse for Naturklagenævnet

§ 42. Når den samlede erstatning og godtgørelse i anledning af en fredning overstiger 100.000 kr., skal Naturklagenævnet efterprøve fredningsnævnets afgørelse efter § 40, stk. 1, i dens helhed, uanset om afgørelsen påklages.

Klage til Naturklagenævnet

§ 43. Fredningsnævnets afgørelse om fredningens gennemførelse, om dens indhold og afgrænsning samt om erstatningen kan påklages til Naturklagenævnet.

Stk. 2. Klageberettiget er

- 1) ejere og brugere, der skal have afgørelsen tilsendt,
- 2) enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse,
- 3) statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt
- 4) organisationer m.v., som antages at have en væsentlig interesse i forslaget.

De dele af afgørelsen, der vedrører erstatning efter § 39, stk. 1, eller godtgørelse efter § 39, stk. 2, kan dog kun påklages af den, der anser sig for berettiget til større erstatning eller godtgørelse, eller en myndighed, der skal udrede en del af erstatningen.

Stk. 3. Reglen i § 87, stk. 1, gælder også for klage til Naturklagenævnet.

Stk. 4. Klage indgives skriftligt til Naturklagenævnet.

Naturklagenævnets afgørelse

§ 44. Naturklagenævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse, herunder fredningens geografiske udstrækning, fredningsbestemmelserne og erstatningen. Dette gælder, uanset hvem der har rejst fredningssagen eller påklaget fredningsnævnets afgørelse, og uanset fredningsforslaget og de forslag og krav, der er fremført for fredningsnævnet og Naturklagenævnet.

Stk. 2. Finder Naturklagenævnet i modsætning til fredningsnævnet, at en foreslået fredning bør gennemføres, kan Naturklagenævnet bestemme, at fredningsnævnet skal optage sagen til fornyet behandling. Naturklagenævnet kan endvidere bestemme, at en udvidelse af fredningens omfang, der er besluttet af Naturklagenævnet, skal behandles af fredningsnævnet.

Stk. 3. I særlige tilfælde kan Naturklagenævnet undlade at tage stilling til et erstatningskrav og forelægge spørgsmålet for Taksationskommissionen til afgørelse.

Stk. 4. Naturklagenævnet foretager offentlig bekendtgørelse om sin afgørelse og sender afgørelsen til de berørte ejere og brugere samt andre, der har fremsat ønske herom. Nævnet lader fredningsbestemmelserne tinglyse på de pågældende ejendomme.

Taksation

§ 45. Naturklagenævnets afgørelse af et erstatningsspørgsmål kan påklages til den i § 46 nævnte Taksationskommission. Afgørelser efter § 39, stk. 1, 3. pkt., § 39, stk. 2, og § 49, stk. 3-5, kan dog ikke påklages til Taksationskommissionen.

Stk. 2. Klageberettiget er

- 1) de ejere og brugere m.v., som har påklaget fredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålet til Naturklagenævnet, eller for hvis vedkommende Naturklagenævnet har skærpet fredningsbestemmelserne eller nedsat erstatningen, og
- 2) en myndighed, der skal udrede en del af erstatningen.

Stk. 3. Reglen i § 87, stk. 1, gælder også ved klage til Taksationskommissionen.

Stk. 4. Klage indgives skriftligt til Naturklagenævnet, der videresender klagen til Taksationskommissionen ledsaget af den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse.

Taksationskommissionen

§ 46. Miljøministeren nedsætter en Taksationskommission til behandling af klager efter § 45.

Stk. 2. Taksationskommissionen består af

- 1) en formand, der skal være landsdommer, og som udpeges af miljøministeren,
- 2) et medlem, der udpeges af miljøministeren, og
- 3) et medlem, der vælges af amtsrådet for det amt, hvori det pågældende areal er beliggende, henholdsvis af Københavns og Frederiksberg kommunalbestyrelser.

Stk. 3. For hvert af medlemmerne udpeges eller vælges en suppleant efter reglerne i stk. 2.

Stk. 4. Samtlige udpegninger og valg gælder for 4 år. Nyvalg i løbet af perioden gælder dog kun indtil denne periodes udløb.

Stk. 5. Miljøministeren fastsætter en forretningsorden for Taksationskommissionen.

§ 47. Fredningsnævnet, Naturklagenævnet og Taksationskommissionen kan bestemme, at der skal ydes en ejer eller bruger en passende godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand under fredningssagens behandling. En afgørelse efter 1. pkt. kan ikke påklages.

Naturklagenævnets genoptagelse af sagen

§ 48. I særlige tilfælde kan Naturklagenævnet tage spørgsmålet om fredningens gennemførelse samt om dens indhold og afgrænsning op til fornyet behandling, når Taksationskommissionens afgørelse af erstatningsspørgsmålet foreligger, eller når spørgsmålet er afgjort ved endelig dom, jf. § 88.

Erstatningens udbetaling og fordeling

§ 49. Miljøministeren sørger for, at tilkendte erstatninger og godtgørelser udbetales. En erstatning kan først kræves udbetalt, når det er endeligt afgjort, om fredningen skal gennemføres, jf. § 48.

Stk. 2. Når panterrettigheder i det afståede bortfalder, jf. § 41, stk. 3, kan udbetaling af erstatning for afståelsen kun ske til ejeren med panthavernes samtykke. Dette gælder dog ikke i tilfælde, hvor fredningsnævnet, Naturklagenævnet eller Taksationskommissionen skønner, at afståelsen ikke medfører forringelse af pantesikkerheden.

Stk. 3. Staten afholder tre fjerdedele af tilkendte erstatninger og godtgørelser. Den sidste fjerdedel afholdes af vedkommende amtskommune henholdsvis Københavns og Frederiksberg Kommuner. Ligger det fredede område i begge de nævnte kommuner, i en af kommunerne og en amtskommune eller i flere amtskommuner, træffer fredningsnævnet eller Naturklagenævnet bestemmelse om fordelingen.

Stk. 4. Ved fredninger, der hovedsagelig har betydning for en kommune, kan fredningsnævnet eller Naturklagenævnet bestemme, at kommunen helt eller delvis skal afholde den del af erstatningen, som efter stk. 3 påhviler staten.

Stk. 5. Ved fredninger, der har national betydning og medfører store udgifter, kan Naturklagenævnet bestemme, at staten skal afholde indtil ni tiendedele af erstatningen m.v.

Dispensation

§ 50. Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra en foreslået eller fastsat fredningsbestemmelse, når det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål. Reglerne i § 66 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Videregående afvigelser fra en fredning end nævnt i stk. 1 samt hel eller delvis ophævelse af en fredning kan kun foretages efter reglerne om gennemførelse af fredninger.

Fredninger på statsejede arealer og på søterritoriet m.v.

§ 51. Til varetagelse af de formål, der er nævnt i § 1, kan miljøministeren ved bekendtgørelse gennemføre fredninger på statsejede arealer samt på søterritoriet og fiskeriterritoriet som fastlagt efter lov om Danmarks Riges fiskeriterritorium.

Stk. 2. Til varetagelse af de formål, der er nævnt i § 1, kan fredningsnævnet i forbindelse med beslutninger om fredninger på land gennemføre fredninger på tilgrænsende lavvandede dele af søterritoriet, når der knytter sig en særlig interesse i at medtage disse områder under fredningen. Bestemmelserne i § 33, stk. 2-4, §§ 35-38, §§ 40-44 og § 50 finder også anvendelse for fredninger på søterritoriet.

Kapitel 7

Naturpleje og sandflugtsbekæmpelse

§ 52. Amtskommuner og kommuner, som ejer ikke fredede arealer, der omfattes af bestemmelserne i § 3, § 4, stk. 1, § 12 og § 13, skal pleje disse. Dette gælder dog ikke for vandløb og søer.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte regler om pleje af fredede arealer til supplerung af de fastsatte fredningsbestemmelser samt regler om pleje af fortidsminder.

§ 53. Miljøministeren iværksætter de foranstaltninger, som er nødvendige for at dæmpe sandflugt på de klitfredede arealer, der er nævnt i § 8 og § 9.

Stk. 2. Miljøministeren kan påbyde ejeren af et areal, der ikke er klitfredet efter § 8 eller § 9, for egen regning at udføre de foranstaltninger, som er nødvendige for at dæmpe sandflugt. Miljøministeren kan påbyde, at ejerens anvendelse af arealet begrænses.

Stk. 3. Såfremt et påbud ikke efterkommes rettidigt, kan miljøministeren umiddelbart lade arbejdet udføre på ejerens regning. Det samme gælder, hvis arbejdet ikke kan afvente gennemførelsen af et påbud.

§ 54. Udgifterne ved dæmningsarbejder på klitfredede arealer afholdes med fem sjettedele af staten og en sjettedel af kommunen. Udgifterne ved dæmningsarbejder på statens arealer afholdes dog alene af staten.

Kapitel 8

Naturforvaltning

Erhvervelse, lån og tilskud m.v.

§ 55. På de årlige finanslove fastsættes en beløbsramme, inden for hvilken miljøministeren kan

- 1) erhverve fast ejendom og afholde drifts- og anlægsudgifter på erhvervede ejendomme, bl.a. til tilplantning,
- 2) yde lån til amtskommuner, kommuner eller almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v. til erhvervelse af fast ejendom og
- 3) yde lån og tilskud til amtskommuner, kommuner, almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v. samt private ejendommejere til bevaring, pleje og genopretning af naturområder og til forbedring af mulighederne for friluftslivet.

Stk. 2. Miljøministeren kan sælge fast ejendom.

Stk. 3. Tilskud efter stk. 1, nr. 3, kan gøres betinget af, at der indgås aftaler om naturbevaring, naturgenopretning og offentlighedens adgang. Sådanne aftaler kan tinglyses på ejendommen. Tinglyste aftaler er bindende for ejere og indehavere af rettigheder over ejendommene, uanset hvornår retten er stiftet.

Stk. 4. Miljøministeren kan erstatte de skader, der måtte opstå som følge af en aftalt offentlig adgang til en privat ejendom.

Stk. 5. Miljøministeren kan fastsætte nærmere regler for administrationen af stk. 1 og 4.

§ 56. Finansministeren fastsætter vilkårene for lån, der ydes efter § 55, stk. 1, nr. 2 og 3.

Stk. 2. Miljøministeren kan efter forhandling med finansministeren modtage gaver til opfyldelse af lovens formål.

Forkøbsret

§ 57. Miljøministeren kan bestemme, at ejendomme i landzone eller sommerhusområder, der er særlig egnede til opfyldelse af lovens formål, pålægges forkøbsret for staten.

Stk. 2. Ejeren af den pågældende ejendom underrettes om forkøbsretten, der tinglyses på ejendommen.

Stk. 3. Forkøbsretten respekterer private forkøbsrettigheder og køberettigheder, der er tinglyst før den 17. november 1988, men går i øvrigt forud for andre rettigheder over ejendommen, uanset hvornår de er stiftet.

§ 58. Forkøbsretten gælder ved enhver erhvervelse af ejendommen eller dele af ejendommen. Forkøbsretten kommer dog ikke til anvendelse,

- 1) når staten, en amtskommune eller en kommune erhverver ejendommen til andre formål end denne lovs,
- 2) når ejendommen erhverves af en person ved arv, ved overtagelse til hendsiden i uskiftet bo eller ved deling af fællesbo, eller
- 3) når erhververen er den hidtidige ejers ægtefælle eller er beslægtet eller besvogret med den hidtidige ejer i op- eller nedstigende linie eller i dennes sidelinie så nær som søskende eller deres børn.

§ 59. Reglerne i §§ 21-26 i lov om statens fremskaffelse af jord og udlån til jordbrugsmæssige formål m.m. finder tilsvarende anvendelse, når der er pålagt forkøbsret efter § 57, idet miljøministeren træder i stedet for landbrugsministeren og Taksationskommissionen, jf. § 46, træder i stedet for vejtaxationsmyndighederne.

Stk. 2. Fristen for at gøre forkøbsretten gældende fastsættes dog til 8 uger i sager i medfør af denne lov.

Ekspropriation

§ 60. Miljøministeren kan ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål.

Stk. 2. Ekspropriation efter stk. 1 kan dog ikke anvendes til at fremme statslig skovtilplantning.

Stk. 3. Ved gennemførelse af ekspropriation efter stk. 1 finder reglerne i § 39, stk. 1 og 3, § 43, § 44, stk. 1, 3 og 4, § 45, § 47 og § 49, stk. 2, tilsvarende anvendelse med de fornødne modifikationer, idet miljøministeren træder i stedet for fredningsnævnet.

Naturforvaltningsudvalget

§ 61. Miljøministeren nedsætter et udvalg, som er rådgivende for ministeren i sager af større betydning efter § 55, stk. 1 og 2, § 57, stk. 1, og § 60, stk. 1.

Stk. 2. Efter indstilling udpeger miljøministeren et medlem fra Finansministeriet, Landbrugsministeriet, Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, De danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger, Tolvmandsforeningerne, Danmarks Jægerforbund, Dansk Skovforening, Dansk Ornitologisk Forening og Danmarks Sportsfiskerforbund.

Stk. 3. Miljøministeren udpeger desuden 2 medlemmer med henholdsvis naturvidenskabelig og kulturhistorisk ekspertise, et medlem, der repræsenterer dansk turisme, samt udvalgets formand og yderligere et antal medlemmer fra Miljøministeriet.

Stk. 4. Miljøministeren fastsætter en forretningsorden for udvalget.

Kapitel 9

Naturovervågning, rådgivning m.m.

§ 62. Miljøministeren overvåger i samarbejde med amtsrådene samt andre berørte offentlige myndigheder og institutioner naturens tilstand.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte nærmere regler om, hvorledes overvågningen skal udføres.

§ 63. Miljøministeren forestår rådgivnings-, vejlednings- og informationsvirksomhed om nationale og internationale naturbeskyttelsesspørgsmål over for andre myndigheder og private.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte retningslinier for amtsrådenes naturvejledningsarbejde.

§ 64. Miljøministeren kan nedsætte sagkyndige råd til at rådgive myndighederne i spørgsmål inden for lovens område.

Stk. 2. Amtsrådet nedsætter et råd med repræsentanter for de berørte interesser til at rådgive i spørgsmål vedrørende amtsrådets administration af loven. Ved rådets sammensætning skal der tilstræbes en afbalanceret repræsentation fra henholdsvis erhvervsorganisationer og natur- og friluftorganisationer.

Kapitel 10

Administration

Dispensation m.v.

§ 65. Miljøministeren kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelserne i § 8, stk. 1, § 11, stk. 3, § 12, stk. 1, § 13 og § 14, stk. 1 og 2.

Stk. 2. Amtsrådet kan gøre undtagelse fra bestemmelsen i § 19 og i landzone fra § 16, stk. 1, og § 17, stk. 1.

Stk. 3. Amtsrådet kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelserne i § 3, stk. 1-3, § 4, stk. 1, § 15, stk. 1, og § 18, stk. 1. Miljøministeren kan bestemme, at amtsrådet skal indhente en udtalelse fra ministeren, før amtsrådet træffer afgørelse vedrørende § 18, stk. 1.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan i byzone og sommerhusområder gøre undtagelse fra bestemmelserne i § 16, stk. 1, og § 17, stk. 1. Den pågældende skovejer skal underrettes, før der træffes afgørelse om undtagelse fra § 17, stk. 1.

§ 66. Betingelser, der knyttes til en tilladelse, er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet. Myndigheden lader på ansøgerens bekostning betingelser af varig interesse tinglyse på den pågældende ejendom.

Stk. 2. En tilladelse bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i tre på hinanden følgende år.

Andre administrative bestemmelser

§ 67. Miljøministeren kan beslutte at overtage amtsrådets eller kommunalbestyrelsens beføjelser efter loven i sager, der berører andre myndigheders lovbestemte opgaver eller har større betydning.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte regler om amtsrådets administration af § 21, stk. 3, § 27, stk. 1, og § 65, stk. 2 og 3, samt om kommunalbestyrelsens administration af § 65, stk. 4.

§ 68. Miljøministeren kan pålægge amtsråd og kommunalbestyrelser at tilvejebringe oplysninger, herunder kortmateriale, til brug for vurdering af forhold, der er omfattet af loven. Oplysningerne kan forlanges afgivet i en

bestemt form.

Stk. 2. Miljøministeren kan udarbejde landsdækkende oversigter over fredningsinteresserne.

§ 69. Miljøministeren kan bestemme, at reglerne i §§ 15-18 ikke skal gælde for nærmere angivne områder. Ministeren kan ændre grænserne for beskyttelsen efter § 18, såfremt det beskyttede areal ikke derved forøges.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte regler om kommunalbestyrelsens offentliggørelse af ministerens afgørelser i henhold til stk. 1.

§ 70. Miljøministeren kan bemyndige en under ministeriet oprettet styrelse eller tilsvarende institution til at udøve de beføjelser, der i denne lov er tillagt ministeren.

Stk. 2. Miljøministeren kan fastsætte regler om adgangen til at påklage afgørelser, der er truffet i henhold til bemyndigelse efter stk. 1, herunder at afgørelserne ikke skal kunne indbringes for ministeren.

Internationale forpligtelser

§ 71. Regeringen kan indgå overenskomster med fremmede stater om fælles foranstaltninger til opfyldelse af lovens formål eller til varetagelse af naturbeskyttelsesinteresser uden for landets grænser.

Stk. 2. Miljøministeren fastsætter regler til opfyldelse af internationale overenskomster, der indgås i henhold til stk. 1.

Stk. 3. Miljøministeren kan fastsætte regler, der er nødvendige for anvendelsen her i landet af De Europæiske Fællesskabers forordninger vedrørende forhold, der er omfattet af denne lov.

Gebyrer

§ 72. Miljøministeren kan fastsætte regler om gebyrer til dækning af myndighedernes omkostninger ved administration af loven.

Kapitel 11

Tilsyn

§ 73. Amdsrådet påser overholdelsen af denne lov og af de regler, der er udstedt efter loven, samt af fredningsbestemmelser.

Stk. 2. Miljøministeren påser overholdelsen af reglerne i § 8 og § 9 om klitfredning.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen påser i byzone og sommerhusområder overholdelsen af reglerne i § 16 og § 17 om beskyttelseslinier.

Stk. 4. Miljøministeren kan bestemme, at tilsynet udøves af en anden myndighed.

Stk. 5. Tilsynsmyndigheden påser, at påbud og forbud efter denne lov efterkommes, og at vilkår, der er fastsat i tilladelser, overholdes.

Stk. 6. Tilsynsmyndigheden skal foranledige et ulovligt forhold lovliggjort, medmindre forholdet har underordnet betydning.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal foretage indberetning til tilsynsmyndigheden, når kommunalbestyrelsen får kendskab til et ulovligt forhold, som ikke omfattes af stk. 3.

Stk. 8. Miljøministeren kan fastsætte regler for udøvelsen af tilsynsvirksomheden.

§ 74. Det påhviler den til enhver tid værende ejer eller bruger af en ejendom at berigtige et ulovligt forhold.

Stk. 2. Tilsynsmyndigheden, jf. § 73, kan for ejerens regning lade et påbud om at berigtige et ulovligt forhold tinglyse på ejendommen. Når forholdet er berigtiget, skal myndigheden lade påbudet aflyse fra tingbogen.

Stk. 3. Når et ved dom meddelt påbud om at berigtige et ulovligt forhold ikke efterkommes rettidigt og inddrivelse af tvangsbøder ikke kan antages at føre til, at påbudet efterkommes, kan tilsynsmyndigheden foretage det nødvendige til forholdets berigtigelse på den forpligtedes regning.

Stk. 4. Såfremt et ulovligt forhold frembyder fare for opretholdelsen af tilstanden af et område eller for dyr og planter, der er beskyttet i medfør af loven, og et påbud om at berigtige forholdet ikke efterkommes rettidigt, kan tilsynsmyndigheden umiddelbart lade det nødvendige arbejde udføre på den forpligtedes regning. Politiet yder nødvendig bistand hertil.

§ 75. Miljøministeren kan lade fortidsminder istandsætte, hvis det ikke medfører udgift for ejeren og brugeren af ejendommen, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Beskadiges, ændres eller flyttes et fortidsminde, kan miljøministeren påbyde ejeren og brugeren at genoprette den hidtidige tilstand samt at foretage foranstaltninger, der er nødvendige for at hindre nye beskadigelser. Såfremt et påbud ikke efterkommes rettidigt, kan miljøministeren umiddelbart lade arbejdet udføre på den forpligtedes regning.

Stk. 3. Finder miljøministeren, at en genopretning efter stk. 2 ikke kan udføres forsvarligt af ejer eller bruger, kan ministeren foretage genopretning for ejerens eller brugerens regning.

Stk. 4. Reglerne i stk. 2 og 3 kan ikke anvendes, hvis ejer og bruger godtgør, at beskadigelsen ikke skyldes fejl eller forsømmelse hos dem.

§ 76. Myndighederne efter loven eller personer, der af disse myndigheder er bemyndiget hertil, har uden retskendelse adgang til offentlige og private ejendomme for at udøve de beføjelser, der er tillagt dem i medfør af denne lov, herunder for at foretage undersøgelser af betydning for lovens formål. Tilsvarende gælder lokaliteter, der helt eller delvis benyttes erhvervsmæssigt. Legitimation skal forevises efter anmodning.

Stk. 2. Politiet yder nødvendig bistand til at udnytte adgangsretten efter stk. 1.

Stk. 3. Ved eftersyn af erhvervsvirksomheder skal indehaveren og beskæftigede personer efter anmodning yde myndighederne fornøden vejledning og hjælp.

§ 77. De opgaver og beføjelser, som loven henlægger til amtsrådet, udøves for Københavns og Frederiksberg Kommuners vedkommende af kommunalbestyrelserne.

Kapitel 12

Klage og søgsmål

Klage

§ 78. Amtsrådets og kommunalbestyrelsens afgørelser efter loven eller de regler, der udstedes efter loven, kan påklages efter bestemmelserne i dette kapitel. Afgørelser efter § 73, stk. 6, kan dog ikke påklages.

Stk. 2. Fredningsnævnets afgørelser efter § 50, stk. 1, kan påklages efter bestemmelserne i dette kapitel. For klage over fredningsnævnets øvrige afgørelser gælder § 43.

Stk. 3. Miljøministerens afgørelser efter loven eller efter regler, der udstedes i medfør af loven, kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. dog § 60, stk. 3.

Stk. 4. Miljøministeren kan bestemme, at afgørelser, der træffes af amtsrådet efter regler udstedt efter § 20, stk. 2, ikke skal kunne påklages.

§ 79. Miljøministeren nedsætter et Naturklagenævn, som er klagemyndighed for administrative afgørelser efter reglerne i dette kapitel, og i det omfang det i øvrigt fastsættes i lovgivningen.

Stk. 2. Nævnet og dets enkelte medlemmer er uafhængige af instruktioner om den enkelte sags behandling og afgørelse.

§ 80. Nævnet består af

- 1) en formand,
- 2) 2 medlemmer, der udpeges af Højesteret blandt rettens medlemmer, og
- 3) et antal medlemmer, der udpeges ved, at hvert af de partier, der er repræsenteret i Finansudvalget, vælger et medlem.

Stk. 2. Som stedfortræder for formanden kan fungere en viceformand. Formanden og viceformændene skal opfylde de almindelige betingelser for at være landsdommer.

Stk. 3. Samtidig med udpegning og valg af medlemmer efter stk. 1, nr. 2 og 3, udpeges og vælges en suppleant for hvert medlem. Suppleanten deltager kun i behandlingen og afgørelsen af en sag, når det pågældende medlem er forhindret varigt eller for længere tid.

Stk. 4. De af partierne og Højesteret foretagne valg gælder for 4 år. Nyvalg af medlemmer og suppleanter i løbet af 4-års-perioden gælder dog kun indtil denne periodes udløb. Når et parti ikke længere er repræsenteret i Finansudvalget, udtræder det pågældende medlem og suppleanten af Naturklagenævnet.

§ 81. Nævnet er beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne, herunder formanden eller en viceformand, er til stede.

Stk. 2. Nævnets afgørelse i de enkelte sager træffes ved almindelig stemmeflerhed. Ved stemmelighed er formandens henholdsvis viceformandens stemme udslagsgivende.

§ 82. Nævnets afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Dette gælder dog ikke erstatningstilkendelser i anledning af en fredning eller en ekspropriation.

§ 83. Miljøministeren fastsætter nævnets forretningsorden.

Stk. 2. Det kan bestemmes i forretningsordenen, at formanden eller efter formandens bemyndigelse en viceformand på nævnets vegne kan henvise en klage til miljøministerens afgørelse.

§ 84. Nævnets administration varetages af et sekretariat, der tillige bistår med forberedelsen og udførelsen af nævnets beslutninger. Nævnet kan i øvrigt indhente vejledende udtalelser fra særligt sagkyndige.

§ 85. Naturklagenævnet afgør klager, der er indgivet af miljøministeren eller indeholder spørgsmål, som efter nævnets vurdering har meget væsentlig interesse i forhold til lovens formål, jf. dog § 43, stk. 1, og § 60, stk. 3. Miljøministeren afgør andre klager.

§ 86. Klageberettiget er

- 1) adressaten for afgørelsen,
- 2) offentlige myndigheder,
- 3) Danmarks Naturfredningsforening og
- 4) lokale foreninger og lignende, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

§ 87. Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes

klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Stk. 2. Klage indgives skriftligt til den myndighed, der har truffet afgørelsen. Myndigheden videresender klagen til Naturklagenævnet ledsaget af den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse.

Stk. 3. Tilladelser må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Stk. 4. Miljøministeren kan fastsætte regler om underretning af de klageberettigede.

Søgsmål

§ 88. Søgsmål til prøvelse af afgørelser efter loven eller de regler, der udstedes efter loven, skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Stk. 2. Spørgsmål, der kan prøves af Taksationskommissionen, jf. § 45, kan ikke indbringes for domstolene, før kommissionens afgørelse foreligger.

Stk. 3. Søgsmål om fredninger og ekspropriationer efter denne lov anlægges ved den landsret, under hvilken ejendommen er beliggende.

Kapitel 13

Straf m.v.

Straf og konfiskation

§ 89. Medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning, straffes med bøde den, der

- 1) overtræder § 3, stk. 1, 2 og 3, § 4, stk. 1, § 8, stk. 1, § 12, stk. 1, § 13, § 14, stk. 1 og 2, § 15, stk. 1, § 16, stk. 1, § 17, stk. 1, § 18, stk. 1, § 19, § 21, stk. 1, § 28, § 31, stk. 1, § 32, § 37, stk. 2, § 41, stk. 1 og 2, eller § 74, stk. 1,
- 2) færdes og opholder sig på anden måde i naturen end tilladt efter reglerne i kapitel 4,
- 3) i strid med reglerne i kapitel 4 forhindrer eller vanskeliggør offentlighedens adgang til naturen,
- 4) undlader at efterkomme forbud eller påbud udstedt efter § 11, stk. 1, § 26, stk. 4, § 27, stk. 1 og 2, § 34, stk. 1, § 53, stk. 2, § 73, stk. 6, eller § 75, stk. 2,
- 5) i strid med § 76, stk. 1, modvirker adgangen til en ejendom eller undlader at efterkomme en anmodning efter § 76, stk. 3,
- 6) undlader at efterkomme forbud eller påbud, der er udstedt efter regler fastsat i medfør af loven,
- 7) handler i strid med en fredningsbestemmelse, en fredningskendelse eller en overenskomst om fredning indgået for fredningsnævn eller tilsidesætter forskrifter, der er udstedt i medfør heraf,
- 8) tilsidesætter vilkår, der er fastsat i en tilladelse eller godkendelse efter loven eller efter regler udstedt efter loven.

Stk. 2. Straffen kan stige til hæfte eller fængsel i indtil 1 år, hvis overtrædelsen er begået forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og hvis der ved overtrædelsen er

- 1) voldt skade på de interesser, som loven tilsigter at beskytte, jf. § 1 og § 2, eller fremkaldt fare derfor eller
- 2) opnået eller tilsigtet en økonomisk fordel for den pågældende selv eller andre, herunder ved besparelser.

Stk. 3. I regler, der udstedes efter loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i reglerne eller for overtrædelse af bestemmelser i forordninger omfattet af § 71, stk. 3. Det kan endvidere fastsættes, at straffen kan stige til hæfte eller fængsel i indtil 1 år under de omstændigheder, der er nævnt i stk. 2.

Stk. 4. For overtrædelser, der begås af aktieselskaber, anpartsselskaber, andelsselskaber eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar. Er overtrædelsen begået af en amtskommune, en kommune eller et kommunalt fællesskab, jf. § 60 i lov om kommunernes styrelse, eller af staten, kan der pålægges den pågældende myndighed eller det kommunale fællesskab bødeansvar.

Stk. 5. Sker der ikke konfiskation af udbytte, som er opnået ved overtrædelsen, skal der ved udmåling af bøde, herunder tillægsbøde, tages særligt hensyn til størrelsen af en opnået eller tilsigtet økonomisk fordel, jf. stk. 2, nr. 2.

Stk. 6. Er overtrædelsen begået med et motordrevet køretøj, og er såvel føreren som køretøjet hjemmehørende i udlandet, kan køretøjet tilbageholdes af politiet, indtil bøder, sagsomkostninger og erstatningsbeløb er betalt eller der er stillet sikkerhed for betalingen. Er beløbet ikke betalt inden 2 måneder efter sagens endelige afgørelse, kan der søges fyldestgørelse i køretøjet.

Stk. 7. Med hensyn til iværksættelse af tilbageholdelse efter stk. 6 finder reglerne i retsplejeloven om beslaglæggelse af ting, der findes at burde konfiskeres, tilsvarende anvendelse. Tilbageholdelse kan kun ske, hvis det findes påkrævet for at sikre betaling af beløbet. Var føreren uberettiget i besiddelse af køretøjet, kan tilbageholdelse ikke ske.

Stk. 8. Reglerne i stk. 6 og 7 finder ikke anvendelse med hensyn til førere, der er hjemmehørende i Finland, Island, Norge eller Sverige.

Stk. 9. Forældelsesfristen for strafansvaret er 5 år for overtrædelse m.v. som omhandlet i stk. 1 og for overtrædelser af bestemmelser i regler udstedt efter loven.

Stk. 10. Sagerne behandles som politisager. Retsmidlerne i retsplejelovens kapitel 73 kan anvendes i samme omfang som i statsadvokatsager.

§ 90. Miljøministeren bestemmer, hvorledes der forholdes med dyr og planter, herunder dele og produkter heraf, der er konfiskeret i forbindelse med overtrædelse af loven eller af regler udstedt efter loven.

§ 91. Hvis vilde dyr eller planter eller produkter heraf er indført i strid med regler, der er udstedt efter § 30, skal udgifter til opbevaring m.v. og til transport af varerne tilbage til oprindelses- eller afsenderlandet efter påkrav fra miljøministeren bæres af den, der har transporteret dem her til landet, eller af den, for hvem varerne er indført, eller som varerne er bestemt for. Det samme gælder, hvis varerne ankommer her til landet, uden at betingelserne for, at der kan meddeles indførselstilladelse efter de regler, der er nævnt i 1. pkt., er opfyldt.

Udpantning m.v.

§ 92. Der er udpantningsret for gebyrer efter § 72 og for udgifter, som myndighederne har krav på at få dækket efter § 53, stk. 3, § 66, stk. 1, § 74, stk. 2-4, § 75, stk. 2 og 3, samt § 91.

Stk. 2. Betales de i stk. 1 nævnte gebyrer og udgifter ikke rettidigt, kan der opkræves morarenter på 1,3 pct. i månedlig rente for hver påbegyndt måned fra forfaldstidspunktet.

Kapitel 14

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

§ 93. Loven træder i kraft den 1. juli 1992.

Stk. 2. Følgende lovbestemmelser ophæves:

- 1) lov om naturfredning, jf. lovebekendtgørelse nr. 530 af 10. oktober 1984,
- 2) lov om sandflugtens bekæmpelse, jf. lovebekendtgørelse nr. 168 af 28. april 1982,
- 3) lov nr. 339 af 24. maj 1989 om naturforvaltning,
- 4) lov nr. 595 af 13. november 1940 om stianlæg m.v. i Københavnsegnens grønne områder,

- 5) lov af 30. januar 1861 angående forbud mod at medtage løse hunde i Jægersborg Dyrehave m.v.

Stk. 3. Bestemmelser om godkendelse af beliggenhedsplan, bygningstegninger, materialer og farvevalg m.m. i de af strandfredningskommissionen tinglyste deklARATIONER i henhold til § 25, stk. 1, sidste pkt., i bekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961 af lov om naturfredning ophæves.

§ 94. I lov nr. 383 af 7. juni 1989, skovlov, som ændret ved § 13 i lov nr. 138 af 7. marts 1990, foretages følgende ændringer:

1. I § 4 indsættes som *stk. 4*:

»*Stk. 4.* Fredskovspligtige arealer kan holdes utilplantede eller i anden særlig drift i det omfang, det bestemmes i en fredning efter lov om naturbeskyttelse.«

2. I § 15, *stk. 1, 1. pkt.*, indsættes efter »naturhistoriske«: », kulturhistoriske«.

3. I § 17, *stk. 3*, ændres »naturfredningslovens kapitel V« til: »naturbeskyttelseslovens § 3«.

4. I § 41, *stk. 2, 2. pkt.*, ændres »8 medlemmer udnævnes af ministeren efter indstilling fra Landbrugsministeriet, Dansk Skovforening (2 medlemmer), De danske Skovdyrkerforeninger, Hedeselskabet, Danmarks Naturfredningsforening (2 medlemmer), Naturfredningsrådet og Friluftsrådet. 3 medlemmer udnævnes af ministeren som repræsentanter for det skovbrugsvidenskabelige område,» til: »8 medlemmer udnævnes af ministeren efter indstilling fra Landbrugsministeriet, Dansk Skovforening (2 medlemmer), De Danske Skovdyrkerforeninger, Hedeselskabet, Danmarks Naturfredningsforening (2 medlemmer) og Friluftsrådet. 4 medlemmer udnævnes af ministeren som repræsentanter for det skovbrugsvidenskabelige område, det naturvidenskabelige område,».

§ 95. I lov om frikommuner, jf. lovbekendtgørelse nr. 644 af 12. september 1991, foretages følgende ændringer:

1. § 24, *stk. 1, nr. 4*, affattes således:

- »4) om, hvilke myndigheder der træffer afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 21, stk. 3, § 27, stk. 1, og § 65, stk. 2 og 3,».

2. § 24, *stk. 4 og 6*, § 25 og § 26, *nr. 1*, ophæves.

§ 96. I lov nr. 108 af 5. marts 1988 om kystbeskyttelse foretages følgende ændringer:

1. § 16, *stk. 2, nr. 2*, affattes således:

- »2) til dæmpning af sandflugt.«

2. I § 16, *stk. 3*, ændres »sandflugtsmyndighederne« til: »miljøministeren«.

3. I § 17, *stk. 1, 2. pkt.*, ændres »almenhedens ret efter naturfredningslovens § 54, stk. 1,» til: »offentlighedens ret efter naturbeskyttelseslovens § 22,».

4. § 17, *stk. 2, 3. pkt.*, ophæves.

§ 97. I lov om hegn, jf. lovbekendtgørelse nr. 799 af 11. december 1987, som ændret ved § 17 i lov nr. 138 af 7. marts 1990, ændres i § 19, *stk. 4*, »formanden for fredningsnævnet og statens tilsynsførende med de private skove eller, hvis sidstnævnte skønnes inhabil, fra en af Landbrugsministeriet udpeget forstlig« til: »lederen af statskovdistriktet eller, hvis denne skønnes inhabil, fra en af Miljøministeriet udpeget«.

§ 98. I lov nr. 357 af 6. juni 1991 om råstoffer ændres i § 14 og § 16, *stk. 2*, »Overfredningsnævnet« til: »Naturklagenævnet«.

§ 99. I lov nr. 388 af 6. juni 1991 om planlægning, foretages følgende ændringer:

1. I § 36, stk. 1, nr. 5, indsættes efter »dette«: »er bestemt i en fredning efter lov om naturbeskyttelse eller«.

2. I § 58, stk. 3, og § 60, stk. 2, ændres »Overfredningsnævnet« til: »Naturklagenævnet«.

3. I § 58, stk. 5, ændres »Overfredningsnævnets« til: »Naturklagenævnets«.

§ 100. I lov nr. 302 af 9. juni 1982 om vandløb, som senest ændret ved § 14 i lov nr. 138 af 7. marts 1990, foretages følgende ændringer:

1. Efter § 7 indsættes som ny paragraf:

» § 7 a. Vandløbsmyndighedens tilladelse eller godkendelse efter denne lov kræves ikke til udførelse af foranstaltninger, som er påbudt i en fredning efter lov om naturbeskyttelse. Spørgsmål om erstatning i anledning af sådanne foranstaltninger afgøres efter reglerne i lov om naturbeskyttelse.«

2. § 69 affattes således:

» § 69. Dyrkning, jordbehandling, plantning, jf. dog § 34, terrænændring, anbringelse af hegn, jf. dog § 29, og opførelse af bygværker må i landzone ikke foretages i en bræmme på 2 m langs naturlige eller i regionalplanen højt målsatte vandløb og søer. Bestemmelsen gælder dog ikke for isolerede søer under 100 m².

Stk. 2. Vandløbsmyndigheden kan i regulativer for offentlige vandløb fastsætte bredden af det areal, det i øvrigt er nødvendigt at råde over ved maskinel udførelse af vedligeholdelsesarbejder i henhold til § 31, stk. 1.«

§ 101. Regler, der er udstedt efter de bestemmelser, der er nævnt i § 93, stk. 2, forbliver i kraft, indtil de afløses af regler udstedt efter denne lov. Overtrædelse af reglerne straffes efter de hidtil gældende regler.

Stk. 2. Miljøministeren kan dog bestemme, at de efter stk. 1 opretholdte krav til fredningsplanernes tilvejebringelse og indhold kan fraviges i særlige tilfælde.

Stk. 3. De bekendtgørelser om videnskabelige reservater, der er udstedt i henhold til den hidtidige lovgivning, forbliver i kraft, indtil de ophæves eller ophører. Bekendtgørelserne kan forlænges.

Stk. 4. Frikommuneforsøg, der er godkendt efter de regler, der er nævnt i § 95, forbliver i kraft.

§ 102. Afgørelser efter de regler, der er nævnt i § 93, stk. 2, og § 101, bevarer deres gyldighed, indtil der efter loven eller regler udstedt efter loven træffes nye afgørelser. Overtrædelser af afgørelserne straffes efter de hidtil gældende regler.

Stk. 2. Kendelser om begrænsninger i almenhedens færdsel på strandbredden, som er truffet efter § 23, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961 af lov om naturfredning, bevarer deres gyldighed, indtil der efter loven eller regler udstedt efter loven træffes nye afgørelser.

§ 103. Sager om tilladelser efter lov om naturfredning, jf. love bekendtgørelse nr. 530 af 10. oktober 1984, der er modtaget af amtsrådet før denne lovs ikrafttræden, færdigbehandles efter de hidtil gældende regler. Dog gælder § 66, stk. 2, også for sådanne tilladelser.

Stk. 2. Den påtaleret, der i tinglyste byggelinie- og fredningssevitutter i henhold til lov nr. 595 af 13. november 1940 om stianlæg m.v. i Københavnsegnens grønne områder tilkommer statslige myndigheder, tilkommer amtsrådet. Det samme gælder de beføjelser, som efter deklARATIONER og overenskomster i henhold til den lov, der er nævnt i stk. 1, tilkommer statslige myndigheder.

Stk. 3. De beføjelser, der tilkommer Naturfredningsrådet i henhold til lovgivningen, fredningskendelser m.v., tilkommer miljøministeren. Miljøministeren kan dog bestemme, at beføjelserne eller bestemte typer af beføjelser skal

udøves af andre myndigheder eller institutioner, herunder råd nedsat efter § 64, stk. 1.

Stk. 4. De beføjelser, der tilkommer fredningsnævn i tidligere afgørelser om bygge- og beskyttelseslinier, offentlighedens adgang og friluftsklamer, tilkommer amtsrådet. De beføjelser, som tilkommer Overfredningsnævnet, tilkommer Naturklagenævnet.

§ 104. De hidtidige fredningsnævn og Overfredningsnævnet opretholdes i indtil et år efter denne lovs ikrafttræden til at færdigbehandle verserende sager efter de hidtil gældende regler. Er en sådan sag da ikke afgjort af nævnet, overgår sagen til den myndighed, der skulle træffe afgørelse i sagen, såfremt den var påbegyndt efter denne lovs ikrafttræden. Sagen behandles og afgøres herefter i overensstemmelse med reglerne i denne lov og regler, der udstedes efter loven.

Stk. 2. Skønner et af de hidtidige fredningsnævn eller Overfredningsnævnet, at en verserende sag ikke kan afgøres af nævnet inden et år efter lovens ikrafttræden, kan nævnet straks henskyde sagen til den i stk. 1, 2. pkt., nævnte myndighed. Stk. 1, 3. pkt., finder herefter anvendelse.

Stk. 3. Fredningsnævnets afgørelse i en sag, der er omfattet af stk. 1, 1. pkt., kan påklages efter bestemmelserne i denne lov.

Stk. 4. Overfredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmål i en sag, der er omfattet af stk. 1, 1. pkt., kan påklages til Taksationskommissionen efter bestemmelserne i denne lov.

Stk. 5. Miljøministeren kan i øvrigt fastsætte nærmere overgangsregler for behandlingen af verserende sager.

§ 105. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Givet på Christiansborg Slot, den 3. januar 1992

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Per Stig Møller